

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”**

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.321(043.2)

GAINA Alexandru

**RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU DIVULGAREA
SECRETULUI DE STAT**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN DREPT

Specialitatea: 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Autor:

GAINA Alexandru

Conducător de doctorat:

CHIRIȚA Valentin, doctor în drept,
conferențiar universitar

Comisia de îndrumare:

LARI Iurie, doctor în drept,
profesor universitar

COJOCARU Radion, doctor în drept,
profesor universitar

URSU Veaceslav, doctor în drept,
conferențiar universitar

Chișinău, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe penale și Drept public” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova.

Autor:

GAINA Alexandru

Conducător de doctorat:

CHIRIȚA Valentin, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI.

Comisia de doctorat:

1. OSTAVCIUC Dinu, președinte al Comisiei de doctorat, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;

2. CHIRIȚA Valentin, conducător de doctorat, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;

3. ULIANOVSKI Xenofon, referent oficial, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova;

4. COJOCARU Radion, referent oficial, doctor în drept, profesor universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;

5. ROTARI Oxana, referent oficial, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

Secretar al Comisiei de doctorat:

SLISARENCO Ion, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

Susținerea va avea loc în data de „06” iulie 2023, ora 14.00, în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI (adresa: mun. Chișinău, str. Gh. Asachi, nr. 21, bloc administrativ, etajul III, sala de conferințe).

Rezumatul și teza de doctorat pot fi consultate la biblioteca Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, pe pagina web a Școlii Doctorale Științe penale și drept public (<https://www.academy.police.md/scoala-doctorala/sustinere-teze-de-doctorat/teze-de-doctorat>) și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.cnaa.md).

Autor: GAINA Alexandru _____

Secretarul Comisiei de doctorat: _____ SLISARENCO Ion,
doctor în drept, conferențiar universitar

© Gaina Alexandru, 2023

CUPRINSUL REZUMATULUI TEZEI

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	22
BIBLIOGRAFIE.....	25
LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	27
ADNOTARE (în limbile română, rusă și engleză).....	28-30

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Accesul la informație este un principiu fundamental al funcționării statului democratic, proces ce reprezintă, la rândul său, o modalitate de control din partea societății civile asupra activităților realizate de autorități sau instituții publice.

Dreptul persoanei de a avea acces liber la informații își ia originea din prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948 prin Rezoluția 217 A în cadrul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, potrivit căreia orice individ are dreptul la libertatea de opinie și de exprimare, ceea ce implică dreptul de a nu fi tulburat pentru opiniile sale și acela de a căuta, de a primi și de a răspândi, fără considerații de frontieră, informații și idei prin orice mijloc de exprimare.

Conceptele statuate supra și-au găsit reflectare în prevederile legii supreme a Republicii Moldova, potrivit cărora dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit, iar autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și problemelor de interes personal.

În același timp, legiuitorul, în prevederile constituționale ale RM stabilește unele excepții asupra exercitării dreptului la informație, sugerând că realizarea excesivă a acestuia ar putea să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională.

În condițiile actuale de evoluție și globalizare a societății, unde se răspândește vertiginos și fenomenul criminalității, pătrunzând practic în toate sferele vitale și sociale, abordarea problemelor referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile ce atentează la autoritățile publice și securitatea statului poartă un caracter de importanță deosebită.

Potrivit statisticii cu privire la numărul de infracțiuni privind divulgarea secretului de stat, prevăzută la art. 344 CP al RM, pentru perioada anilor 2012-2022, s-a constatat că în perioada de referință au fost înregistrate în total **23** de infracțiuni, cele mai multe din ele fiind săvârșite în anii 2013 (4 cazuri) și 2021 (5 cazuri).

Din această perspectivă, devine tot mai importantă problema protecției juridico-penale a informațiilor cu grad de secretizare în diverse domenii ale vieții sociale, cum ar fi: apărarea națională, economia, știința și tehnica, relațiile externe, securitatea statului, asigurarea ordinii de drept și activitatea autorităților publice, dat fiind faptul că divulgarea neautorizată a acestor tipuri de informații este de natură să aducă prejudicii considerabile intereselor legitime și/sau securității RM.

Originalitatea temei tezei de doctor reiese din insuficiența studiilor științifice efectuate până în prezent în domeniul ce vizează particularitățile juridico-penale ale infracțiunii prevăzute la art. 344 CP, în mod special prin prisma problemelor existente în practica judiciară, ce vizează forma de vinovăție, aspectele delimitative ale infracțiunii de alte fapte penale sau extrapenale similare, aprecierea normei penale prin prisma corespunderii acesteia criteriilor de calitate și principiilor umanismului legii penale, cât și în identificarea unor soluții ce vizează revizuirea legislativă a normei prevăzute la art. 344 CP al RM, în vederea consonanței acesteia cu criteriile de calitate și principiile umanismului legii penale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. Prezenta lucrare este bazată pe studiul aprofundat al cadrului juridic de protecție a secretului de stat, materialelor științifice care vizează analiza juridico-penală a infracțiunii de divulgare a secretului de stat, precum și analiza comparativă a răspunderii penale pentru infracțiunile date prin prisma legislațiilor penale a statelor membre ale Uniunii Europene, unor țări din spațiul Comunității Statelor Independente, precum și a altor state.

Un aport științific remarcabil și o contribuție incontestabilă la studierea infracțiunii privind divulgarea secretului de stat a fost adusă atât de către autorii autohtoni, cât și de cei de peste hotare, după cum urmează: Borodac A., Macari I., Barbăneagră A., Brînză S., Stati V., Ulianovschi X., Grosu V., Țurcanu I., Berliba V., Gurschi C., Loghin O., Toader T., Dongoroz V., Kahane S., Oancea I., Soboleva T., Martășin M., Corsun R., Criucov S., Dvornicov A., Bucalerova L., Rabkin V., Vus M., Fiodorov A., Gatagonova R., Certoprud S., Averbah O., Rezanov S., Șumilov A., Diacov S., Rarog A., Stepașin V., Șimov O.,

Cozacenco I., Neznamova Z., Novoselov G., Gauhman L., Maximov S., Lebedev V., Scuratov Iu., Ignatov A., Pratt F., Laurence D. Smith, etc.

În tematicile abordate în cadrul lucrărilor științifice ale autorilor sus-menționați, primordial, sunt evidențiate elementele obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 344 CP al RM; sunt elucidate circumstanțe agravante ale infracțiunii studiate; sunt abordate unele aspecte istorice privind evoluția cadrului normativ în domeniul protecției secretului de stat, cât și a faptelor de compromitere a unor astfel de informații.

În manuale, monografii, articole științifice publicate etc., sunt întâlnite o pluralitate de definiții ale divulgării secretului de stat, însă, în marea majoritate a cazurilor, autorii utilizează unele elemente conceptuale comune, cum ar fi: transmiterea ilegală, comunicarea persoanelor neautorizate, divulgarea informațiilor secrete care nu sunt destinate publicității etc.

În același timp, în urma studierii materialelor științifice de specialitate, au fost relevate opinii diferite ale autorilor vizavi de unele semne ce constituie componența infracțională a divulgării secretului de stat, și anume: obiectul material/ imaterial al infracțiunii, forma de exprimare a laturii obiective (acțiune/ inacțiune), categoria componenței infracționale (materială/ formală), formele vinovăției subiectului infracțiunii.

Ca urmare a studiului comparativ cu legislațiile penale ale altor state, s-a constatat că prevederile normelor penale ce vizează compromiterea sau divulgarea informațiilor clasificate, ca în cazul infracțiunii prevăzute la art. 344 CP al RM, sunt plasate în capitole consacrate infracțiunilor contra securității, orânduirii constituționale sau capacității de apărare a statului, reieșind din gradul sporit de prejudiciabilitate, care poate fi adus intereselor legitime și/sau securității statului, ca urmare a săvârșirii acestor fapte infracționale. În același timp, categoriile pedepselor penale care sunt aplicate pentru săvârșirea unor astfel de infracțiuni sunt destul de variate, reieșind din particularitățile specifice ale legislațiilor fiecărui stat.

Totodată, a fost remarcat faptul că norma penală prevăzută la art. 344 CP, prezintă reglementări practic asemănătoare, ca în legislația penală a Federației Ruse, ce se referă atât la modalități normative de săvârșire a infracțiunii studiate, cât și la structura componenței infracționale, care, la fel, este una formală și se consideră consumată din momentul în care informațiile ce constituie secret de stat au devenit cunoscute chiar și unei singure persoane care nu avea dreptul să le cunoască, dacă aceasta nu constituie trădare de Patrie sau spionaj.

Având în vedere experiența altor state cu referire la aplicarea pedepselor penale pentru compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat, cât și ținând cont de gradul de prejudiciabilitate al acestor fapte pentru interesele și/sau securitatea națională, s-a stabilit că pedeapsa penală actuală, prevăzută de legiuitor la art. 344 CP, în mare măsură, este una corespunzătoare legislațiilor penale ale altor țări.

Referindu-ne la contemporaneitatea prevederilor cadrului normativ în vigoare ale RM în domeniul protecției secretului de stat, ca urmare a analizei, s-a constatat că unele prevederi ale acestuia sunt desuete și nu corespund gradului necesar de reziliență în raport cu actualele provocări pe palierul de securitate, care, în ultima perioadă, înregistrează o intensitate ascendentă, având în vedere situația geopolitică din lume.

Asemenea lacune se prezintă prin lipsa unor reglementări ce ar stipula verificări suplimentare ale candidaților ce urmează să dispună de dreptul de acces la secret de stat cu privire la compartimentul integrității și profesionalismului acestora în utilizarea unor astfel de informații, iar după desemnarea în funcții respective, includerea acestora într-un sistem permanent de pregătire și perfecționare, cu regularitate prestabilă, în domeniul protecției secretului de stat.

Mai mult, ca urmare a analizei prevederilor legislației autohtone, a fost relevat că în Republica Moldova unele tipuri de informații sensibile, ce sunt gestionate în procesul activității autorităților publice sau de alte persoane juridice, nu sunt protejate, iar divulgarea sau compromiterea acestora ar putea prejudicia atât imaginea instituției, cât și capacitatea funcțională a acesteia. În acest context, ar fi binevenită revizuirea prevederilor Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, prin completarea acesteia cu parafa de secretizare nouă „secret de serviciu” ce constituie informații a căror divulgare neautorizată poate prejudicia interesele autorităților publice sau a altor persoane juridice”.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării constă în realizarea, în baza cercetărilor teoretico-practice, a unui studiu minuțios al spectrului de probleme juridico-penale referitoare la infracțiunea privind divulgarea secretului de stat, elucidarea elementelor obiective și subiective ale infracțiunii, stabilirea criteriilor de delimitare de alte fapte penale și extrapenale similare.

Pentru atingerea scopului menționat au fost formulate următoarele obiective:

- studiul surselor doctrinare și retrospectiva reglementărilor normative internaționale și naționale ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat;
- examinarea minuțioasă a elementelor obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 344 CP al RM;
- elucidarea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat, prevăzute la alin. (2) din art. 344 CP al RM;
- analiza comparativă a legislațiilor penale ale altor state în materia răspunderii penale pentru infracțiunea de divulgare a secretului de stat;
- evaluarea regimului sancționator al infracțiunii de divulgare a secretului de stat;
- stabilirea unor criterii rigide de delimitare a divulgării secretului de stat de alte fapte penale sau extrapenale;
- înaintarea unor soluții ce vizează revizuirea legislativă a normei prevăzute la art. 344 CP al RM.

Metodologia cercetării științifice. Pentru realizarea scopurilor și obiectivelor propuse în prezentul studiu, au fost folosite prevederile cadrului normativ în vigoare, material doctrinar, precum și practica judiciară cu referire la infracțiunea de divulgare a secretului de stat.

Cu referire la metodologia cercetării în cadrul acestei lucrări au fost utilizate următoarele metode: logică (ce se bazează pe o analiză inductivă și deductivă, de generalizare și specificare a problematicii tratate); istorică (aplicată în vederea efectuării unui studiu al etimologiei secretului de stat, evoluției legislației, atât autohtone, cât și străine ce se referă la incriminarea divulgării secretului de stat); sistemică (folosită în procesul studierii actelor normative naționale și internaționale ce se referă la protecția secretului de stat); comparativă (utilizată în scopul delimitării infracțiunii stipulate la art. 344 CP al RM de alte fapte penale sau extrapenale).

Noutatea și originalitatea științifică. Prezentul studiu reprezintă una dintre primele cercetări teoretico-practice complexe și multiaspectuale ale infracțiunii privind divulgarea secretului de stat, noutatea și originalitatea științifică a căreia este reflectată prin redarea viziunii proprii asupra *secretului de stat, divulgării informațiilor secrete*, fapt ce va contribui la o percepere mai justă a acestor termeni, totodată, fiind înaintate propuneri de completare a legislației în domeniu cu un nou grad de secretizare – *secretul de serviciu* și unele soluții ce vizează revizuirea legislativă a normei prevăzute la art. 344 CP al RM, în vederea consonanței acesteia cu criteriile de calitate și principiile umanismului legii penale.

Semnificația teoretică a lucrării rezultă din soluționarea unor probleme de ordin juridico-penal cu referire la infracțiunea privind divulgarea secretului de stat, iar concluziile formulate ar putea completa bazele teoretice ale dreptului penal, având în vedere abordări fragmentare ale domeniului ce vizează compromiterea unor astfel de informații.

Valoarea aplicativă a lucrării va fi resimțită din punct de vedere practic, în mod special pentru organele de drept, în perspectiva elaborării unui ghid ce ar cuprinde metodică încadrării juridice a infracțiunii ce face obiect de preocupare, cât și soluționării problematicele existente în practica aplicării normelor legii penale.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere sunt reprezentate de analiza teoretico-practică a infracțiunii privind divulgarea secretului de stat, prevăzute la art. 344 CP al RM, elucidarea elementelor obiective și subiective ale acesteia, stabilirea criteriilor de delimitare de alte fapte penale și extrapenale similare, cât și formularea unor soluții normative, care, într-o perspectivă, vor facilita acoperirea lacunelor existente în legislația contravențională și penală pe segmentul protecției secretului de stat

Implementarea rezultatelor științifice. Problemele abordate și concluziile formulate în conținutul acestei lucrări pot fi utilizate în procesul de instruire a studenților ciclurilor I, II și III din

cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic, a audiențelor cursurilor de formare continuă, precum și pentru a fi consultate de oricare cititor interesat de domeniul protecției juridico-penale a secretului de stat.

Aprobarea rezultatelor. Cercetările desfășurate în cadrul prezentei lucrări au fost puse în discuție în cadrul mai multor conferințe științifice naționale și internaționale. În același timp, ideile de bază expuse în cadrul lucrării au fost publicate în diverse reviste științifice, cum ar fi: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI; Revista științifico-practică „Legea și viața”; Revista Națională de Drept; Culegere de articole științifice a Academiei de administrare publică; materialele Conferinței științifice a Universității de Stat din Moldova; Editorial Office: International Journal of Legal Studies, Warsaw (Poland).

Publicații la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate în 10 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: divulgare, transmitere ilegală, secret de stat, apărare națională, securitate de stat, trădare de Patrie, spionaj.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Capitolul I**, intitulat „Analiza situației privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat în doctrina dreptului penal”, care este constituit din trei subcapitole, s-a efectuat studiul materialelor științifice privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat, publicate atât în Republica Moldova, cât și în străinătate, fapt ce a permis realizarea, în cadrul prezentei lucrări, a unui studiu complex și multiaspectual al infracțiunii nominalizate, a retrospectivei reglementărilor normative ale protecției secretului de stat și a cadrului incriminator al faptelor de compromitere a acestor tipuri de informații, personalității infractorului, scopului și motivelor acestuia la săvârșirea unor asemenea fapte, precum și delimitarea infracțiunii studiate de alte fapte penale și extrapenale similare, prin prisma analizei comparative a semnelor obiective și subiective.

În tematicile abordate în cadrul lucrărilor științifice studiate, primordial, sunt evidențiate elementele obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 344 CP al RM; sunt elucidate circumstanțe agravante ale infracțiunii studiate; sunt abordate unele aspecte istorice privind evoluția cadrului normativ în domeniul protecției secretului de stat, cât și a faptelor de compromitere a unor astfel de informații.

Una din lucrările care prezintă importanță pentru realizarea, în cadrul prezentei teze, a unui studiu desfășurat al infracțiunii privind divulgarea secretului de stat este „Manual de drept penal. Partea specială (cu modificările și completările până la 22.04.2004)”, al autorului Borodac A., care, prin cercetările sale științifice, a contribuit la justa înțelegere a esenței dreptului penal și a semnificațiilor social-juridice ale normelor legislației penale.

Autorul, realizând analiza juridico-penală a faptei studiate, și-a expus opinia vizavi de forma de exprimare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 344 CP, potrivit căruia, aceasta poate fi manifestată nu doar prin acțiune (după cum susțin majoritatea autorilor), dar și prin inacțiune, având în vedere încălcarea regulilor de păstrare a documentelor secrete, fapt care poate ușura accesul la informație secretă, precum și neîntreprinderea măsurilor necesare în vederea asigurării păstrării acestora sau a măsurilor de securitate, cerințele obligatorii impuse făptuitorului, ce dispune de drept de acces la secret de stat.

Totodată, autorul și-a expus viziunea proprie față de condițiile necesare pentru calificarea infracțiunii de divulgare a secretului de stat, prevăzute la art. 344 CP, potrivit căruia este necesară prezența concomitentă a două condiții:

- 1) încălcarea regulilor de păstrare a secretelor de stat, a căror ordine este stabilită de anumite acte normative și la care organele de urmărire penală și instituții de judecată trebuie să facă trimitere;
- 2) divulgarea informațiilor secrete care nu sunt destinate publicității.

În cazul lipsei uneia din condiții, este exclusă răspunderea penală, iar în cazul încălcării regulilor de păstrare a secretelor de stat, fără divulgarea acestora, aceasta poate constitui componența unei fapte contravenționale [3, p. 537-538].

Viziuni practic similare, referitor la forma de exprimare a laturii obiective a divulgării secretului de stat, sunt împărtășite și de autorul Macari I., în manualul său „Drept penal al Republicii Moldova. Partea specială”.

În accepțiunea autorului, fapta prevăzută la art. 344 CP nu este exprimată doar prin *acțiune*, adică prin comportamentul activ al subiectului infracțiunii, datorită căruia secretul de stat poate fi divulgat (orice încălcare a regulilor de păstrare a documentelor sau purtătorilor materiali, ce conțin secret de stat, care, prin urmare, va dezvălui conținutul acestor documente sau purtători materiali persoanelor străine), ci și prin *inacțiune* din partea făptuitorului, care se manifestă prin încălcarea regulilor de păstrare a documentelor, fapt care ușurează accesul la informație secretă, precum și neîntreprinderea măsurilor necesare în vederea asigurării păstrării acestora sau a măsurilor de securitate [15, p. 425].

O altă lucrare nu mai puțin importantă pentru desfășurarea prezentului studiu este „Comentariu la Codul Penal al Republicii Moldova (cu modificările de până la 8 august 2003)” elaborată de autorul Barbăneagră A.

În cadrul Comentariului au fost expuse succint atât tezele esențiale din fiecare articol (partea generală), cât și elementele componentelor de infracțiune (partea specială), totodată fiind definite

într-o formă rațională toate noțiunile, expresiile și semnele calificative ale faptei incriminate în legea penală în accepțiunea noului cod.

În subsidiar, în conținutul lucrării, autorul a propus definirea proprie a termenului „divulgare a secretului de stat”, care, în opinia sa, se realizează prin „darea publicității a unor atare date, din cauza cărui fapt ele devin cunoscute persoanelor care, conform caracterului activității desfășurate sau al atribuțiilor de serviciu, nu au acces la ele”.

În același timp, reieșind din practica judiciară autohtonă, autorul s-a referit la urmări grave, în contextul determinării circumstanțelor agravante drept rezultat al divulgării informațiilor atribuite la secret de stat, care pot fi manifestate prin transmiterea datelor în mâinile serviciului străin de spionaj, zădărnicierea acțiunilor importante ale statului, decesul unei persoane implicate în măsuri de acumulare a informațiilor, acțiuni de contrspionaj sau a măsurilor speciale de investigații (colaborator confidențial, agent etc.) atunci când aceste informații au devenit cunoscute unor persoane neautorizate etc. [1, p. 733].

La fel de marcantă pentru fundamentarea cercetărilor, propuse a fi realizate în cadrul prezentei teze, este lucrarea „Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II”, a autorilor Brînză S. și Stati V., care reprezintă o cercetare științifică de valoare a aspectelor juridico-penale a infracțiunilor incluse în Partea specială a CP, constituind un fel de instrument plurifuncțional, care permite desfășurarea analizei eficacității normelor penale speciale în funcție de soluțiile practicii judiciare în materie, în vederea sesizării unor posibile devieri de la principiul legalității, cât și investigării în plan comparat a incriminărilor autohtone și străine.

Efectuând analiza juridico-penală a infracțiunii privind divulgarea secretului de stat, autorii se referă la complexul de măsuri organizatorico-juridice, tehnico-ingenerești, criptografice, operative de investigații și de altă natură, destinate prevenirii divulgării informațiilor, atribuite la secret de stat, care, după părerea acestora, nu întodeauna își demonstrează eficiența.

Respectiv, în calitate de *ultima ratio*, se sugerează necesitatea aplicării mijloacelor juridico-penale, prevăzute la art. 344 CP, care au menirea să asigure apărarea eficientă a ordinii de drept împotriva faptei de divulgare a informațiilor ce constituie secret de stat de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca sa.

În același timp, autorii accentuează importanța păstrării cu strictețe a informațiilor ce constituie secret de stat, divulgarea cărora poate pune în pericol securitatea statului, sub aspectul afectării bazei economice și capacității de apărare a țării [4, p. 76, p. 90 și p. 92].

Nu mai puțin important pentru prezentul studiu, este manualul colectivului de autori Brînză S., Ulianoschi X., Stati V., Grosu V. și Țurcanu I., în lucrarea lor „Drept penal. Partea specială. Volumul II. Ediția a II-a”.

În respectiva lucrare, ținându-se cont de recomandările metodologice de performanță din doctrina modernă, autorii au realizat tipologia infracțiunilor prevăzute în Partea specială a Codului penal și au relevat soluțiile privind identificarea deosebirilor și asemănarilor dintre infracțiuni.

În cadrul analizei juridico-penale a divulgării secretului de stat, autorii s-au referit la necesitatea delimitării obiectului faptei incriminate la art. 344 CP al RM. Potrivit opiniei acestora, în funcție de entitate (care poate fi atât materială, cât și imaterială) asupra căreia se îndreaptă nemijlocit infracțiunea, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii, fapta poate avea atât *obiect material*, cât și *imaterial* [5, p. 95].

În abordarea unor semne ale laturii subiective a infracțiunii studiate, cum ar fi scopul și motivul subiectului infracțiunii în cadrul prezentei lucrări, prezintă interes manualul autorului Macari I. intitulat „Drept penal al Republicii Moldova. Partea specială” [15], valoarea aplicativă a căruia rezidă în completarea laturii teoretice a studiului cu rezultate practice obținute în urma investigațiilor realizate.

În lucrarea nominalizată este desfășurată cercetarea complexă a motivului și scopului infracțiunii sub aspect corelativ și de componentă în vederea relevării conceptului, trăsăturilor, modalităților și, respectiv, a formelor de manifestare a acestora, fiind înaintate și unele propuneri de umanizare a legii penale în vigoare, care ar spori eficiența aplicării și individualizării pedepsei pentru

anumite categorii de infracțiuni, unde legiuitorul, prin textul său incriminator, califică astfel de subelemente ale laturii subiective a infracțiunii cum ar fi motivul și scopul infracțional.

În perspectiva celor menționate, autorul a argumentat că, în calitate de *motiv* al infracțiunii prevăzute la art. 344 CP deseori apare lăudăroșenia, făptuitorul urmărind *scopul* de a-și demonstra gradul de informare, competența, importanța și însemnătatea personalității sale în soluționarea problemelor practice.

De rând cu lucrările menționate supra, prezintă relevanță pentru prezentul studiu și manualul colectivului de autori Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. ș.a., „Codul penal comentat și adnotat”, care este una de pionerat, fiind printre primele manuale în care este adnotat Codul penal autohton, în baza ultimelor modificări ale actelor normative din legislația autohtonă, a celor mai recente hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție, cât și a celor mai semnificative sentințe judiciare naționale.

Reieșind din faptul că infracțiunea privind divulgarea secretului de stat, specificată la art. 344 CP al RM, din punct de vedere al elementelor obiective și subiective, ar avea la prima vedere unele semne înrudite sau asemănătoare cu alte tipuri de infracțiuni contra autorităților publice și a securității statului (de exemplu, *trădarea de Patrie* [art. 337 CP al RM], *spionajul* [art. 338 CP al RM], sau *pierderea documentelor ce conțin secrete de stat* [art. 345 CP al RM]), autorii, desfășurând analiza juridico-penală a infracțiunilor din partea specială a CP, s-au referit și la delimitarea infracțiunii studiate de alte fapte similare, prin prisma studiului comparativ al semnelor obiective și subiective [2, p. 554].

În manualul „Drept penal român. Partea specială. Ediția a IV-a revăzută și adăugită cu modificările și completările aduse Codului penal prin Legea nr. 197 din 13 noiembrie 2000 și Ordonanța de Urgență nr. 207 din 15 noiembrie 2000”, autorii Loghin O. și Toader T. au efectuat un studiu desfășurat al normelor penale sub aspectul evoluției lor istorice, precum și în corelație cu cauzele, condițiile care le explică apariția, existența și modificarea acestora; au analizat minuțios faptele penale din partea specială a Codului penal român, prin prisma elementelor constitutive ale componenței acestora.

În prezentul manual, autorii, printre altele, au elucidat semnele obiective și subiective ale infracțiunilor cu referire la compromiterea secretului de stat și, similar unor autori autohtoni, sunt de părere că obiectul faptei incriminate poate fi atât material, cât și imaterial, în funcție de entitate (materială sau incorporeală) asupra căreia se îndreaptă nemijlocit fapta infracțiunea [14, p. 73].

O importanță incontestabilă pentru realizarea prezentei lucrări, în contextul analizei comparative a infracțiunii de divulgare a secretului de stat în raport cu legislațiile penale ale altor țări, o reprezintă Codexul penal, elaborat de juriștii români în coordonare cu magistratul și profesorul Toader T.

În respectivul Codex au fost traduse în limba română și comasate toate Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene (România, Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Cipru, Croația, Danemarca, Estonia, Finlanda, Germania, Letonia, Lituania, Marele Ducat de Luxemburg, Malta, Regatul Țărilor de Jos (Olanda), Suedia, Slovacia, Slovenia, Spania, Ungaria, Franța, Italia, Grecia, Polonia, Portugalia etc.).

Ca urmare a analizei s-a constatat că în marea majoritate a cazurilor, în legislațiile penale studiate, sunt incriminate fapte de compromitere sau divulgare a secretului de stat. Mai mult, similar infracțiunii prevăzute la art. 344 din Codul penal al RM, acestea se regăsesc în capitole consacrate infracțiunilor contra securității, orânduirii constituționale sau capacității de apărare a statului, reieșind din gradul sporit de prejudiciabilitate, care poate fi adus intereselor legitime și/sau securității statului, în urma săvârșirii acestor infracțiuni.

În același timp, având în vedere experiența altor state cu referire la aplicarea pedepselor penale pentru compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat, cât și ținând cont de gradul de prejudiciabilitate a acestor fapte pentru interesele și/sau securitatea națională, s-a stabilit că pedeapsa penală actuală, prevăzută de legiuitor la art. 344 CP, în mare măsură, este una corespunzătoare altor state [6].

În manualul „Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. III”, colectivul de autori Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. și alții au realizat un studiu desfășurat al semnelor obiective și subiective ale infracțiunilor din legislația penală română, referindu-se totodată și la analiza juridico-penală a faptelor ce țin de compromiterea secretului de stat.

În acest context, autorii accentuează importanța respectării prevederilor legislației în domeniul protecției secretului de stat, afirmând în acest sens că: „păstrarea secretului datelor sau documentelor interesând economia națională, nivelul și cuceririle tehnico-științifice, structura militară a țării constituie una din condițiile principale pentru asigurarea independenței economice, politice și militare a statului, a suveranității lui și de aceea divulgarea sau expunerea documentelor secrete riscului unei divulgări pot crea un pericol pentru securitatea statului” [11, p. 138-139].

Referindu-ne la lucrările de specialitate ale autorilor ruși utilizate în prezentul studiu, un interes deosebit îl prezintă cercetările științifice efectuate de către autorul Soboleva T.

În manualul său, „История шифровального дела в России”, autorul a realizat un amplu studiu asupra premiselor istorice ale secretului de stat, al metodelor de criptare a unor asemenea informații, folosite în antichitate, precum și prima apariție a specialiștilor, profilați în scriere secretă, care se aflau în serviciul public [37, p. 1-2].

În teza de doctor, „Государственная тайна как объект конституционно-правового регулирования”, autorul Martâșin M. a realizat o analiză complexă a conceptului de *secret de stat*, prin prisma prevederilor normelor constituționale.

În cadrul studiului, autorul a evidențiat criterii specifice ce permit delimitarea acestuia de alte tipuri de secrete (de ex., bancar, comercial, profesional etc.), reglementate de legislația în vigoare a Federației Ruse, precum și a relevat specificul normelor constituționale în reglementarea instituției secretului de stat la etapa actuală.

În subsidiar, în cadrul tezei, autorul a desfășurat un studiu aprofundat al evoluției termenului „secret de stat”, constatând că acest tip de informații a apărut concomitent cu etapele dezvoltării umanității în procesul formării a comunităților primitive.

Efectuând o analiză istorică detaliată a formării relațiilor sociale primare, autorul menționează că termenul „secret de stat”, ce constituia un tip de informații din domeniul tainei, a luat naștere din cele mai străvechi timpuri, odată cu apariția primelor formații statale, fapt condiționat de necesitatea excluderii din circuitul informațional deschis și a protejării anumitor informații sensibile legate de sfera vitală a statului [32, p. 94].

În același timp, autorul a realizat o retrospectivă a etapelor dezvoltării reglementărilor normative din Rusia ce se referă la informații clasificate, referindu-se totodată și la sancțiunile penale ce erau aplicate pentru divulgarea sau pierderea acestuia în acea perioadă [32, p. 95].

Asemenea lucrărilor menționate supra, nu mai puțin marcante pentru prezenta teză sunt cercetările științifice efectuate de către autorul Corsun R. care, în teza sa de doctor „Правовой институт государственной тайны и его отражение в законодательстве государств, входящих в СНГ”, a analizat minuțios problemele de ordin teoretico-normativ cu incidență asupra formării instituțiilor de protecție a secretului de stat, etapele istorice ale dezvoltării cadrului normativ în domeniul informațiilor clasificate din Federația Rusă, precum și a efectuat studiul comparativ al cadrului normativ al statelor din spațiul CSI în domeniul protecției secretului de stat.

În accepțiunea autorului, „secretul de stat este unul din elementele indispensabile ale mecanismului puterii de stat, ce are drept scop nu doar imperativul protejării anumitor categorii de informații specifice de la posibila divulgare a acestora, dar și având o conotație politică, este absolut necesar exercitării competențelor statului.”

Totodată, efectuând analiza comparativă a cadrului normativ în domeniul protecției secretului de stat al statelor membre CSI, autorul a ajuns la concluzia că majoritatea țărilor (Armenia, Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Turkmenistan, Uzbekistan) și-au păstrat în legislația lor autenticitatea expunerii juridice a secretului de stat similar prevederilor legislației URSS, la etapa finală a existenței sale, pe când restul țărilor au adoptat legi proprii privind secretele de stat.

Însă, în linii generale, înțelesul termenului „secret de stat”, expus în legislațiile statelor membre CSI în domeniul respectiv, are conținut practic similar [29, p. 197].

Un studiu aprofundat și o cercetare științifică minuțioasă asupra reglementărilor constituționale ce vizează restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în vederea protejării secretului de stat, cât și analiza comparativă a prevederilor constituționale ale altor țări ce se referă la protecția informațiilor clasificate în vederea asigurării siguranței naționale, sunt desfășurate în teza de doctor „Конституционные основы ограничения основных прав и свобод человека и гражданина в целях защиты государственной тайны” a autorului Criucov S.

În conținutul lucrării, autorul efectuează o analiză desfășurată asupra reglementărilor constituționale ale SUA în raport cu sistemul național de protecție a secretului de stat, abordează modalitățile normative de atribuire a informațiilor la secret de stat, cât și a măsurilor de protecție a acestora, în concordanță cu prevederile Ordinului executiv al președintelui Statelor Unite nr. 12958 din 17 aprilie 1995 „Despre informații clasificate, ce se referă la securitatea națională” (Executive Order № 12958 – Classified National Security Information), efectuează tălmăcirea termenului „informații clasificate, ce se referă la securitatea națională”, în accepțiunea prevederilor ordinului nominalizat [30, p. 70].

O importanță incontestabilă pentru realizarea prezentei lucrări o prezintă teza de doctor „Уголовно-правовая охрана государственной и служебной тайны в органах внутренних дел”, elaborată de autorul Dvornicov A.

În cadrul lucrării, autorul a desfășurat o analiză complexă a infracțiunilor ce vizează compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat și celor ce prezintă secret de serviciu, fiind înaintate și propuneri de îmbunătățire a cadrului incriminator privind fapte ce vizează compromiterea unor astfel de tipuri de informații, potrivit prevederilor legislației penale a Federației Ruse.

Totodată, autorul susține ideea că sensul noțiunii de „secret de stat” urmează a fi desprins din natura juridică a acestuia, care reiese din caracterul specific al unor asemenea tipuri de informații.

În perspectiva celor afirmate, autorul a propus criterii clar definite care permit delimitarea informațiilor secrete de cele nesecrete.

În viziunea acestuia, secretul de stat constituie „informații, confidențialitatea cărora este atribuită prin acte normative (legi sau hotărâri de guvern) care reglementează domeniul militar, politica externă, economia, informații externe, contrainformații și activități speciale de investigații, compromiterea cărora poate crea pericol în adresa securității naționale și prevede răspunderea penală [25, p. 29-30]”.

În același timp, autorul și-a împărtășit viziunea sa vizavi de obiectul imaterial al infracțiunii de divulgare a secretului de stat, care, în opinia sa, este reprezentat de informații secrete, ce sunt stabilite și gestionate prin intermediul purtătorilor nemateriali (memoria omului, comunicarea verbală sau nonverbală). Autorul prezintă obiectul imaterial, drept purtători intelectuali ai secretului de stat, care se atribuie la tipuri de informații ce nu pot fi expuse sau fixate pe obiecte cu proprietăți materiale [25, p. 86-87].

În contextul abordării obiectului imaterial al infracțiunii de divulgare a secretului de stat, prezintă interes reflexiile autorului Bucalerova L. care, în monografia sa „Уголовно-правовая охрана официального информационного оборота”, a desfășurat un amplu studiu al fenomenului criminalității în domeniul informațional, însoțit de tendințele de asociere a instituțiilor statului cu structuri criminale, în scopul accesării și utilizării ilicite a informațiilor clasificate.

Autorul evidențiază unele aspecte ce țin de problematica supravegherii subiecților cu drept de acces la secret de stat, în vederea neadmiterii compromiterii informațiilor: „Pe de o parte, având în vedere una din capacitățile creierului uman, cum ar fi imposibilitatea absolută ca cineva străin să pătrundă în memorie pentru a accesa conținutul acesteia, îl face pe acesta purtător ideal de informații. Pe de altă parte, nu este posibil controlul și prevenirea gestionării necorespunzătoare a informațiilor de către subiectul ce are angajamentul legal de a păstra asemenea informații” [21, p. 240].

Similar lucrărilor discutate supra, prezintă importanță pentru prezentul studiu, în mod special din punct de vedere al analizei comparative a legislațiilor altor țări, constatările științifice ale autorului Rabkin V. expuse în teza sa de doctor „Конституционные основы защиты государственной тайны в Российской Федерации”, în care este efectuat un studiu complex privind aplicarea în practică a normelor constituționale din FR, din domeniul protecției secretului de stat.

Complementar, în cadrul tezei menționate au fost analizate minuțios și multiaspectual normele legii supreme care reglementează relațiile sociale din sfera protecției informațiilor clasificate, fiind înaintate și unele propuneri de *lege ferenda* în scopul soluționării unor neconcordanțe ale prevederilor cadrului normativ în domeniul secretului de stat.

Prezintă interes reflexiile autorului potrivit căruia secretul de stat, privit din perspectiva sistemului de drept, urmează a fi perceput ca o instituție, cu o structură „tricomponentă”, formată dintr-un grup de norme:

- ce reglementează condiții și criteriile de atribuire a unor tipuri de informații la un sistem de limitare a accesului asupra acestora (numită subinstituție a secretului de stat);
- ce determină măsuri sau mecanisme de protecție legală a informațiilor de gestionare ilegală sau compromitere a acestora (subinstituție de protecție a secretului de stat);
- ce prevăd aplicarea sancțiunilor pentru gestionare ilegală sau compromitere a informațiilor atribuite la secret de stat (subinstituție de aplicare a legii) [33, p. 20].

Autorii Vus M., Fiodorov A. în monografia lor „Государственная тайна и её защита в Российской Федерации”, redau interpretări și comentarii asupra prevederilor în vigoare a legislației FR în domeniul protecției secretului de stat, cât și analizează minuțios practica aplicării acesteia.

Autorii se referă la primele mențiuni istorice, găsite în Regulamentul general din anul 1720, care conține reglementări normative cu privire la protecția secretelor în domeniul serviciului public în Rusia, precum și la aplicarea pedepselor în privința celor care „vor sustrage ceva pe ascuns din scrisorile și documentele colegiale” [22, p. 13].

În articolul științific „Правовое обеспечение предпринимательской деятельности, коррупция. Становление и развитие института защиты государственной тайны в России”, publicat de autorul Gatagonova R., este efectuată o incursiune istorică asupra dezvoltării legislației penale în domeniul protecției informațiilor atribuite la secret de stat ale Rusiei pre-revoluționare.

Autorul atrage atenția că, pentru prima dată, aceste aspecte erau reflectate în Codul pedepselor penale și corecționale din 1845, în cadrul căruia era inclusă secțiunea „Despre infracțiunile împotriva statului”, care conținea lista faptelor ilicite ce constituiau înalta trădare, și anume: comunicarea de către demnitarul rus a „secretelor de stat unui guvern străin”, abuz de încredere de către un diplomat sau un alt demnitar de stat „cu rea intenție pentru patrie” și altele [23, p. 116].

Totodată, lucrări nu mai puțin importante ce se referă la primele apariții istorice ale secretului de stat, parcursul istoric al dezvoltării actelor normative în domeniul protecției acestor tipuri de informații, precum și ale normelor penale ce incriminează compromiterea secretului de stat, le atestăm în lucrările autorilor ruși Certoprud S. [38], Averbah O. [20] și Rezanov S. [35].

Printre lucrările care au contribuit în mod deosebit asupra realizării prezentului studiu este manualul autorului Șumilov A. – „Преступления против основ конституционного строя государства: Комментарий к главе 29 УК РФ. С постатейным приложением нормативных актов и документов”, în cadrul căruia a fost redat un comentariu, din punct de vedere teoretico-practic, al infracțiunilor incluse la Capitolul „Infracțiuni împotriva orânduirii constituționale și securității naționale” din CP al Federației Ruse, precum și referințe din practica judiciară cu referire la infracțiuni din capitolul nominalizat.

În cadrul lucrării, autorul a efectuat o analiză minuțioasă a semnelor obiective și subiective ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat, referindu-se totodată și la situații ce înlătură caracterul penal al infracțiunii, și anume circumstanțe în care nu poate fi considerat destinatar sau adresant al informațiilor atribuite la secret de stat (ca urmare a divulgării acestora), de exemplu, persoana, care nu dispune de capacitatea de a înțelege sau percepe caracterul informațiilor care i-au devenit cunoscute, care constituie secret de stat (de ex., minorii, persoane analfabete sau semianalfabete, persoane cu boli psihice cronice, cu tulburări psihice temporare sau cu alte stări

patologice, cetățeni ai unui stat străin, care nu cunosc limba în care i-au fost adresate informațiile respective).

În același timp, autorul se referă și la circumstanțe în care nu pot fi trași la răspundere penală persoane care au intrat în posesia informațiilor ce constituie secret de stat, fără nicio intenție (de ex., au găsit din întâmplare unele documente cu parafa de secretizare sau i-au fost comunicate informații secrete în timpul discuțiilor private cu colegul de serviciu etc.) [39, p. 72-73].

O altă lucrare la fel de marcantă pentru prezentul studiu este monografia autorului Diacov S. „Государственные преступления против основ конституционного строя и безопасности государства и государственная преступность”, în cadrul căreia este desfășurată analiza juridico-penală complexă și studiul criminologic al infracțiunilor ce atentează asupra orânduirii constituționale și securității naționale, cât și retrospectiva unor asemenea infracțiuni în diferite etape istorice.

În subsidiar, autorul a realizat o analiză minuțioasă a semnelor obiective și subiective ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat, a redat definiția proprie a divulgării secretului de stat, s-a referit la practica judiciară a Federației Ruse privind fapte de compromitere a informațiilor atribuite la secret de stat.

Totodată, a fost abordată și problematica evaluării gradului prejudiciabil de către organele abilitate în domeniu sau instanța de judecată, survenită drept urmare a infracțiunilor, precum și la activitățile care sunt necesare a fi întreprinse, întru neutralizarea eventualelor consecințe negative pentru interesele și/sau securitatea țării [26, p. 320].

Manualul „Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах” al colectivului de autori Rarog A., Stepașin V. și Șimov O. prezintă un suport juridic util, ce include abordări desfășurate asupra semnelor obiective și subiective ale normelor Părții speciale din legislația penală a Federației Ruse, cu referire la precedente judiciare relevante.

În contextul elucidării semnelor obiective și subiective ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat, autorii se referă și la semnele ce sunt caracteristice subiectului acesteia care, la rândul său, îi atribuie calitatea specială [34, p. 244].

Prin urmare, putem constata că semnele descrise de autorii ruși sunt practic identice semnelor subiectului infracțiunii de divulgare a secretului de stat, prevăzute la art. 344 din CP al RM, având în vedere semne ce atribuie calitatea specială subiectului și vârsta minimă a acestuia cerută de legiuitor pentru a-l trage la răspundere penală.

În manualul autorilor Cozacenco I., Neznamova Z., Novoselov G., „Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов”, este redată într-o manieră netradițională și specifică, descrierea aspectelor juridico-penale ale normelor din legislația penală rusă, clasificarea infracțiunilor. În funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al acestora, sunt abordate unele aspecte ce țin de eliberarea de răspundere penală în cazul divulgării datelor sau informațiilor ce constituie secret de stat.

În calitate de exemplu, autorii se referă la situații în care făptuitorul a fost indus în eroare de către persoana ce a recepționat informații secrete, prezentând acte false ce indică dreptul de acces la secret de stat. Respectiv, primul, în asemenea cazuri, este eliberat de răspundere penală [28, p. 782].

Autorii Gauhman L. și Maximov S. în manualul lor „Уголовное право. Особенная часть”, abordând aspecte juridico-penale ale infracțiunilor din legislația penală rusă, sunt de părere că forma de exprimare a laturii obiective a infracțiunii de divulgare a secretului de stat este caracterizată doar prin acțiuni ce sunt manifestate prin divulgare.

În același timp, este discutabilă opinia autorilor referitor la categoria componentei infracționale a divulgării secretului de stat, potrivit căreia aceasta constituie componentă materială, afirmând în acest sens că latura obiectivă a faptei este caracterizată prin acțiuni, urmările prejudiciabile și legătura de cauzalitate între acestea [24, p. 299].

Autorul Lebedev V. în manualul său „Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (2-е издание, дополненное и исправленное)” a realizat un studiu juridico-penal al infracțiunilor din partea specială, bazat pe practica judiciară existentă. În subsidiar, în cadrul lucrării sale, autorul a abordat multiaspectual elementele și semnele constitutive ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat [31, p. 599].

Autorii Scuratov Iu., Lebedev V., Ignatov A. ș.a., care sunt foarte cunoscuți în cercurile teoreticienilor și practicienilor din domeniul dreptului, pentru contribuțiile lor în dezvoltarea și îmbunătățirea legislației penale a Federației Ruse, dar și pentru aportul adus științei dreptului penal, au desfășurat în monografia lor „Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации”, o amplă analiză a fiecărui articol din partea specială a Codului penal rusesc, bazându-se atât pe cadrul normativ existent, cât și pe arhivele din practica judiciară în domeniu.

În cadrul monografiei au fost abordate și situații care constituie tentativa la infracțiunea de divulgare a secretului de stat, care, în accepțiunea autorilor, este manifestată prin deținerea de către făptuitor a informațiilor atribuite la secret de stat, în vederea divulgării ulterioare a acestora [36, p. 723].

O importanță incontestabilă pentru prezentul studiu, dar și pentru știința criptografiei contemporane, în general, o reprezintă lucrarea autorului Pratt F., „Secret and Urgent: The Story of Codes and Ciphers”, fiind consacrată unui studiu desfășurat al evoluției metodelor de criptare a informațiilor, ce erau folosite de umanitate în diferite etape istorice [17].

În lucrarea nominalizată, autorul efectuează o retrospectivă a primelor reglementări normative ce se referă la protecția informațiilor secrete, rolul istoric al acestora la consolidarea statalității, precum și categoriile pedepselor ce erau aplicate pentru compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat.

La fel de marcantă este și monografia „Cryptography: The Science of Secret Writing” a autorului Smith L.D., care a realizat un amplu studiu istoric al primelor apariții ale informațiilor cifrate, a relatat minuțios sistemele și metodele de criptare a informațiilor secrete, ce existau în diferite etape istorice [19].

În perspectiva celor menționate, este de notat faptul că, în manuale, monografii, articole științifice publicate etc., sunt întâlnite o pluralitate de definiții ale divulgării secretului de stat, însă, în marea majoritate a cazurilor, autorii utilizează unele elemente conceptuale comune, cum ar fi: transmiterea ilegală, comunicarea persoanelor neautorizate, divulgarea informațiilor secrete care nu sunt destinate publicității etc.

În contextul dat, prezintă interes analiza comparativă a cadrului normativ în domeniul protecției secretului de stat al statelor membri CSI, efectuată de autorul Corsun R., care a ajuns la concluzia că majoritatea țărilor (Armenia, Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Turkmenistan, Uzbekistan) și-au păstrat în legislația lor autenticitatea expunerii juridice a *secretului de stat*, similar prevederilor legislației URSS, la etapă finală a existenței sale, pe când restul țărilor au adoptat legi proprii privind secretele de stat.

Însă, în linii generale, înțelesul termenului „secret de stat”, expus în legislațiile statelor membre CSI în domeniul respectiv, are conținut practic asemănător [29, p. 197].

Referindu-ne la contemporaneitatea prevederilor cadrului normativ în vigoare ale RM în domeniul protecției secretului de stat, ca urmare a analizei, s-a constatat că unele prevederi ale acestuia sunt desuete și nu corespund gradului necesar de reziliență în raport cu actualele provocări pe palierul de securitate, care, în ultima perioadă, înregistrează o intensitate ascendentă, având în vedere situația geopolitică din lume.

Asemenea lacune se prezintă prin lipsa unor reglementări ce ar stipula verificări suplimentare ale candidaților ce urmează să dispună de dreptul de acces la secret de stat cu privire la compartimentul integrității și profesionalismului acestora în utilizarea unor astfel de informații, iar după desemnarea în funcții respective, includerea acestora într-un sistem permanent de pregătire și perfecționare, cu regularitate prestabilă, în domeniul protecției secretului de stat.

Mai mult, ca urmare a analizei prevederilor legislației autohtone, a fost relevat că în Republica Moldova unele tipuri de informații sensibile, ce sunt gestionate în procesul activității autorităților publice sau de alte persoane juridice, nu sunt protejate, iar divulgarea sau compromiterea acestora ar putea prejudicia atât imaginea instituției, cât și capacitatea funcțională a acesteia. În acest context, ar fi binevenită revizuirea prevederilor Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, prin completarea acesteia cu parafa de secretizare nouă „secret de serviciu ce constituie informații a căror divulgare neautorizată poate prejudicia interesele autorităților publice sau a altor persoane juridice”.

În același timp, în urma studierii materialelor științifice de specialitate, au fost relevate opinii diferite ale autorilor vizavi de unele semne ce constituie componența infracțională a divulgării secretului de stat, și anume: obiectul material/ imaterial al infracțiunii, forma de exprimare a laturii obiective (acțiune/ inacțiune), categoria componenței infracționale (materială/ formală), formele vinovăției subiectului infracțiunii.

Ca urmare a studiului comparativ cu legislațiile penale ale altor state, s-a constatat că prevederile normelor penale ce vizează compromiterea sau divulgarea informațiilor clasificate, ca în cazul infracțiunii prevăzute la art. 344 CP al RM, sunt plasate în capitole consacrate infracțiunilor contra securității, orânduirii constituționale sau capacității de apărare a statului, reieșind din gradul sporit de prejudiciabilitate, care poate fi adus intereselor legitime și/sau securității statului, ca urmare a săvârșii acestor fapte infracționale. În același timp, categoriile pedepselor penale care sunt aplicate pentru săvârșirea unor astfel de infracțiuni sunt destul de variate, reieșind din particularitățile specifice ale legislațiilor fiecărui stat.

Totodată, a fost remarcat faptul că norma penală prevăzută la art. 344 CP, prezintă reglementări practic asemănătoare, ca în legislația penală a Federației Ruse, ce se referă atât la modalități normative de săvârșire a infracțiunii studiate, cât și la structura componenței infracționale, care, la fel, este una formală și se consideră consumată din momentul în care informațiile ce constituie secret de stat au devenit cunoscute chiar și unei singure persoane care nu avea dreptul să le cunoască, dacă aceasta nu constituie trădare de Patrie sau spionaj.

Având în vedere experiența altor state cu referire la aplicarea pedepselor penale pentru compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat, cât și ținând cont de gradul de prejudiciabilitate al acestor fapte pentru interesele și/sau securitatea națională, s-a stabilit că pedeapsa penală actuală, prevăzută de legiuitor la art. 344 CP, în mare măsură, este una corespunzătoare legislațiilor penale ale altor țări.

În **Capitolul II** al lucrării, intitulat „Aspecte definitorii și normative privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat”, care include patru subcapitole, a fost efectuată retrospectiva reglementărilor normative internaționale și naționale privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat, abordând aspecte evolutive și etimologice ale termenului „secret”.

A fost prezentată noțiunea secretului de stat și gradele de secretizare a acesteia, principiile atribuirii informațiilor la secret de stat și secretizarea acestora. De asemenea, au fost abordate modalitățile de atribuire a informațiilor la secretul de stat, în corespundere cu legislația în vigoare.

În același timp, a fost efectuat studiul comparativ al infracțiunii de divulgare a secretului de stat prin prisma legislațiilor penale ale altor țări (România, Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Cipru, Croația, Danemarca, Estonia, Finlanda, Germania, Letonia, Lituania, Marele Ducat de Luxemburg, Malta, Regatul Țărilor de Jos (Olanda), Suedia, Slovacia, Slovenia, Spania, Ungaria, Franța, Italia, Grecia, Polonia, Portugalia, Federația Rusă, Kazahstan, Uzbekistan, Tadjikistan, Kârgâzstan, Belarus și Ucraina), fiind constatat că, în mare parte, în conținutul acestora este prevăzută răspunderea penală pentru infracțiunile privind compromiterea sau divulgarea secretului de stat și, asemănător legislației penale din RM, aceasta se regăsește în capitole consacrate infracțiunilor contra securității, orânduirii constituționale sau capacității de apărare a statului, reieșind din gradul sporit de prejudiciabilitate, care poate fi adus intereselor legitime și/sau securității statului, ca urmare a săvârșii acestor infracțiuni.

Efectuând o retrospectivă a termenului „secret de stat”, am constatat că asemenea tipuri de informații au însoțit omenirea pe tot parcursul dezvoltării sale, iar fiecare stat, prin diferite metode, a încercat să le protejeze de la posibila pierdere sau scurgere. Una din cele mai vechi metode de protejare a unor asemenea informații era „criptografia”, termen care are origine grecească și se traduce ca „scriere secretă” sau „scriere ascunsă”, „κρυπτός” (*kryptós*) – ascuns și „γράφειν” (*gráfein*) – a scrie. Știința nu a stabilit perioada istorică exactă când a apărut criptografia, care au fost formele sale originale și cine a fost creatorul ei. Criptograful american L.D. Smith a menționat că criptografia este mai veche decât piramidele egiptene [19].

În documentele istorice ale civilizațiilor din epoca antică – India, Egipt, Mesopotamia – existau informații despre sisteme și metode de redare a mesajelor cifrate.

Remarcabil este că în manuscrisele indiene antice existau mai mult de 60 de modalități de scriere. Printre acestea se numără și acele care pot fi considerate criptografice care, la rândul lor, asigurau secretul corespondenței. În acea perioadă este întâlnită o descriere a sistemului de înlocuire a vocalelor cu consoane și invers.

În urma acestei incursiuni istorice, am observat că nu doar prin criptarea informațiilor secrete era asigurată protejarea acestora, dar și prin adoptarea anumitor legi sau coduri, pentru încălcarea cărora era prevăzută pedeapsa penală, iar asemenea infracțiuni făceau parte din categoria celor împotriva statului, de rând cu trădarea, complotul, răscoala etc. și se considerau deosebit de grave, fiind pedepsite uneori cu pedeapsa capitală.

În procesul elaborării cadrului legislativ autohton în vigoare în domeniul secretului de stat, legiuitorul a avut drept reper armonizarea acestuia la standardele Uniunii Europene, în special la prevederile Regulamentului de securitate al Consiliului UE, aprobat prin Decizia Consiliului din 19 martie 2001 (2001/264/CE) [10], la prevederile legislației statelor europene în domeniul informațiilor clasificate și de interes public, o atenție deosebită fiind acordată Legii Republicii Lituania cu privire la secretele de stat și secretele oficiale, Legii Republicii Letonia, precum și Legii Republicii Cehe cu privire la secretul de stat [16].

Prin Legea nr. 245-XVI din 27 noiembrie 2008, a fost abrogată Legea nr. 106 din 17 mai 1994 cu privire la secretul de stat.

În legea abrogată [13], secretul de stat era definit ca „informațiile protejate de stat în domeniul activității lui militare, economice, tehnico-științifice, de politică externă, de recunoaștere, de contrainformații și operative de investigații, a căror răspândire, divulgare, pierdere, sustragere sau distrugere poate periclita securitatea Republicii Moldova”.

Conceptual, definiția secretului de stat, redată în legea veche, a fost împrumutată din prevederile Legii Federației Ruse nr. 5485-1 din 21.07.1993 privind secretul de stat (Закон Российской Федерации «О государственной тайне» от 21.07.1993 N 5485-1) potrivit căreia secretul de stat constituie informații protejate de stat în domeniul activității lui militare, politicii externe, economice, de recunoaștere, de contrainformații și operative de investigații a căror răspândire poate aduce prejudiciu securității Federației Ruse [27].

Având în vedere opiniile și părerile expuse în literatura de specialitate, precum și prevederile cadrului normativ în vigoare, a fost propusă definiția *secretului de stat* – informații protejate de stat în domeniul apărării naționale, economiei, științei și tehnicii, relațiilor externe, securității statului, asigurării ordinii de drept și activității autorităților publice, precum și purtătorii materiali, în care asemenea informații sunt expuse în formă de texte, semne, simboluri, imagini, semnale, soluții tehnice, procese, a căror transmitere, divulgare sau pierdere, permite ca aceste tipuri de informații să devină proprietatea persoanelor neautorizate sau care nu dispun de dreptul de acces la secret de stat, compromițând astfel interesele legitime și/sau securitatea Republicii Moldova.

Reieșind din faptul că în Republica Moldova unele tipuri de informații *sensibile*, ce sunt gestionate în procesul activității autorităților publice sau a altor persoane juridice nu sunt protejate prin cadrul normativ existent, iar divulgarea acestora ar putea prejudicia atât imaginea instituției, cât și capacitatea funcțională a acesteia, ar fi argumentată revizuirea prevederilor Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, prin completarea acesteia cu parafa de secretizare „secret de serviciu” ce constituie – grad de secretizare atribuit informațiilor a căror divulgare neautorizată poate prejudicia interesele autorităților publice sau altor persoane juridice.

Referindu-ne la contemporaneitatea prevederilor cadrului normativ în vigoare al RM în domeniul protecției secretului de stat, în urma analizei s-a constatat că unele prevederi ale acestuia sunt desuete și nu corespund gradului necesar de reziliență în raport cu actualele provocări pe palierul de securitate care, în ultima perioadă, înregistrează o intensitate ascendentă, având în vedere situația geopolitică din lume.

Asemenea lacune se prezintă prin lipsa unor reglementări ce ar stipula verificări suplimentare ale candidaților ce urmează să dispună de dreptul de acces la secret de stat cu privire la compartimentul integrității și profesionalismului acestora în utilizarea unor astfel de informații, iar

după desemnarea în funcții respective, includerea acestora într-un sistem permanent de pregătire și perfecționare, cu regularitate prestabilă, în domeniul protecției secretului de stat.

În situația descrisă, ar fi binevenită reglementarea de către legiuitor a unor asemenea verificări suplimentare a candidaților pentru funcții cu drept de acces la secret de stat, cât și crearea unor sisteme distincte pentru pregătirea funcționarilor (după numirea acestora în funcții cu drept de acces) în conținutul cadrului normativ în vigoare în domeniul protecției secretului de stat.

În același timp, în urma studiului comparativ al infracțiunii de divulgare a secretului de stat cu legislațiile penale ale altor țări, putem releva următoarele concluzii:

În prevederile Codurilor penale ale statelor membre ale Uniunii Europene, ale unor țări din spațiul Comunității Statelor Independente, precum și ale altor țări străine (România, Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Cipru, Croația, Danemarca, Estonia, Finlanda, Germania, Letonia, Lituania, Regatul Țărilor de Jos (Olanda), Suedia, Slovacia, Slovenia, Spania, Ungaria, Franța, Italia, Grecia, Polonia, Portugalia, Federația Rusă, Kazahstan, Uzbekistan, Tadjikistan, Kârgâzstan, Belarus și Ucraina), au fost constatate atât asemănări, cât și unele diferențe ce țin de modalitățile de divulgare a informațiilor secrete, precum și a categoriilor răspunderii penale, prevăzute pentru asemenea infracțiuni, ce sunt aplicate reieșind din particularitățile specifice ale legislațiilor fiecărui stat.

Au fost relevate asemănări conceptuale referitoare la semnificația *secretului de stat*, care este definit în legislațiile țărilor ca: „fapte, obiecte, înscrisuri, informații etc., din domeniul securității naționale, apărării teritoriului țării, economiei, intereselor publice sau private importante, sfera interesului politic intern sau internațional, divulgarea sau compromiterea cărora este de natură să prejudicieze interesele legitime și/sau securitatea statului”.

În mare măsură, răspunderea penală pentru infracțiunile privind compromiterea sau divulgarea secretului de stat, asemănător legislației penale din Republica Moldova, se regăsesc în capitole consacrate infracțiunilor contra securității, orânduirii constituționale sau capacității de apărare a statului, reieșind din gradul sporit de prejudiciabilitate, care poate fi adus intereselor legitime și/sau securității statului, în urma săvârșirii acestor infracțiuni.

Au fost atestate reglementări practic analoage, ce se referă atât la modalități normative de săvârșire a infracțiunii studiate, cât și la structura componentei infracționale în legislația penală a Federației Ruse, care, la fel, este una formală și se consideră consumată din momentul în care informațiile ce constituie secret de stat au devenit cunoscute chiar și unei singure persoane care nu avea dreptul să le cunoască.

În același timp, s-a constatat că legislația penală română este mai variată, sub aspectul incriminării faptelor ce țin de compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat, comparativ cu legislația penală autohtonă.

Cele mai aspre pedepse penale pentru divulgarea sau compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat au fost relevate în Codul penal al Cehiei, Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg, Codul penal al Greciei etc.

Sanțiuni relativ mai blânde pentru infracțiunile nominalizate le atestăm în codurile penale ale Regatului Danemarcei, Ciprului, Sloveniei etc.

În **Capitolul III** din teză, intitulat „Elemente constitutive obiective și subiective ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat”, care include șase subcapitole, au fost elucidate elementele și semnele infracțiunii de divulgare a secretului de stat, cum ar fi: obiectul juridic, obiectul material/ imaterial, latura obiectivă, cu descrierea detaliată a modalităților și semnelor acesteia, subiectul și latura subiectivă, și au fost prezentate cazuri reale ce au avut loc în practica judiciară națională.

Suplimentar, au fost abordate circumstanțe agravante, drept rezultat al divulgării informațiilor cu gradele de secretizare „strict secret” și „secret”, în acest context, fiind efectuată analiza critică a sintagmei „urmărilor grave”, semn estimativ utilizat în norma penală studiată.

Reieșind din opinii diferite ale penaliștilor și autorilor literaturii de specialitate cu privire la semnele laturii subiective, caracteristice infracțiunii de divulgare a secretului de stat, cât și pentru a exclude orice interpretare extensivă, iar uneori și eronată a acestui semn din partea organului de

constatare, ar fi binevenită stipularea expresă în norma penală a formei de vinovăție, ce caracterizează infracțiunea studiată.

De notat că asemenea experiență este deja utilizată în legislația penală a Republicii Belarus, unde legiuitorul a prevăzut în mod expres forma de vinovăție caracteristică faptelor de compromitere a informațiilor secrete, respectiv, la prevederile art. 373 din Codul penal al RB este prevăzută răspunderea penală pentru „Divulgarea intenționată a secretului de stat”, iar la art. 374, se incriminează „Divulgarea din imprudență a secretului de stat”.

În acest context, se propune operarea unor modificări ale prevederilor normei penale, după cum urmează:

– Completarea titlului art. 344 CP după sintagma „Divulgare” cu cuvântul „intenționată”, având următorul conținut: „Divulgarea intenționată a secretului de stat”;

– suplinirea dispoziției textului normativ al art. 344 CP după sintagma „Divulgare” cu cuvântul „intenționată”, iar după sintagma „dacă” cu cuvântul „fapta”, având următorul conținut:

„Divulgarea intenționată a informațiilor ce constituie secret de stat de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca sa, dacă fapta nu constituie trădare de Patrie sau spionaj.”

– Reformularea titlului art. 345 CP din „Pierderea documentelor ce conțin secret de stat” în „Divulgarea din imprudență a secretului de stat”;

– Modificarea și suplinirea dispoziției textului normativ al art. 345 CP cu următorul conținut:

„Divulgarea din imprudență a informațiilor ce constituie secret de stat, inclusiv pierderea documentelor ce conțin secrete de stat, precum și a obiectelor ale căror date constituie secret de stat, de către o persoană căreia aceste documente sau obiecte i-au fost încredințate, dacă pierderea a fost un rezultat al încălcării imprudente a regulilor stabilite de păstrare a documentelor sau obiectelor menționate și a cauzat un pericol pentru securitatea statului, dacă fapta nu constituie trădare de Patrie sau spionaj”.

Subsidiar, este absolut necesară revizuirea și completarea prevederilor art. 344 CP, prin prisma umanizării legislației penale, tendință ce a devenit tot mai accentuată în ultimii ani, fiind manifestată prin instituirea unor mecanisme alternative de atenuare a pedepselor penale, iar în cazul anumitor infracțiuni și de liberare de răspundere penală.

În acest context, merită atenție notificarea Consiliului European, în preambulul Regulilor Penitenciare Europene în care se reiterează că privarea de libertate a persoanei trebuie să fie o soluție de *ultima ratio*, iar într-o altă recomandare adresată statelor membre, Consiliul stabilește că: „privarea de libertate trebuie considerată o sancțiune sau măsură extremă și, de aceea, trebuie impusă numai când, din cauza gravității infracțiunii, orice altă sancțiune sau măsură ar fi evident inadecvată” [18].

Necesitatea revizuirii prevederilor art. 344 CP derivă, indirect, din prevederile art. 1 pct. 3 al Constituției RM, potrivit căruia demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate de către stat [9].

Principiul umanismului este prevăzut în mod expres și în prevederile art. 4 din Codul penal al RM potrivit căruia „întreaga reglementare juridică are menirea să apere, în mod prioritar, persoana ca valoare supremă a societății, drepturile și libertățile acesteia”, în același timp „legea penală nu urmărește scopul de a cauza suferințe fizice sau de a leza demnitatea omului” [7].

În accepțiunea autorului Gladchi Gh. în domeniul dreptului penal, principiul umanismului se manifestă în dublu sens, atât prin asigurarea securității membrilor societății împotriva infracțiunilor, cât și prin respectarea demnității și drepturilor persoanei care a săvârșit o infracțiune. Infractorul, în calitate sa de component al societății, cu care a intrat în conflict, trebuie să beneficieze de anumite drepturi inerente ființei umane. El trebuie redat societății din care face parte, prin luarea unor măsuri de schimbare a conduitei sale [12, p. 49-50].

Codul penal conține un șir de note, prevăzute expres în articole din partea specială a acestuia, de exemplu cele privind liberarea de răspundere penală, care nu-și regăsesc reflectare la art. 53 CP privind liberarea de răspundere penală, cum ar fi, de exemplu, notele speciale la art. 337 alin. (2) CP „Trădare de Patrie”, potrivit căruia „este liberat de răspundere penală cetățeanul RM, racolat de serviciul de spionaj străin pentru înfăptuirea unei activități dușmănoase împotriva RM, dacă el nu a

săvârșit nici un fel de acțiuni pentru realizarea însărcinării criminale primite și a declarat de bunăvoie autorităților despre legătura sa cu serviciul de spionaj străin”; sau la art. 371 alin. (5) CP „Dezertarea”, este prevăzut că „militarul care pentru prima dată a dezertat în condițiile alin. (1) se liberează de răspundere penală dacă dezertarea a fost săvârșită în urma unui concurs de împrejurări grele” [7].

De menționat este că în cadrul unui studiu comparativ al infracțiunii de divulgare a secretului de stat al unor țări europene, atestăm că legiuitorul a prevăzut la unele din ele condiții în care persoana poate fi liberată de răspunderea penală pentru asemenea fapte.

De exemplu, în normativul penal român, la art. 303 privind „Divulgarea informațiilor secrete de stat”, la alin. (2) este descrisă una din modalitățile normative de divulgare a informațiilor secrete, manifestată prin: „Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176”, iar la alin. (3) al aceluiași articol este prevăzută nota care se referă la condiția în care făptuitorul poate fi eliberat de răspunderea penală, și anume: „persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice [...], nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă” [8].

Având în vedere cele expuse, considerăm absolut necesară completarea art. 344 CP cu alin. (4) cu o notă specială, având următorul conținut:

„Persoana care a divulgat secretul de stat se eliberează de răspundere penală dacă ea a anunțat din timp autoritățile cu privire la fapta săvârșită și a contribuit activ la preîntâmpinarea survenirii urmărilor prejudiciabile, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune.”

Respectiv, prin această notă, legiuitorul, respectând principiul umanismului în raport cu făptuitorul, va stimula comportamentul acestuia, din punct de vedere pozitiv, în rezolvarea raportului penal de conflict, garantându-i astfel anumite drepturi și libertăți inerente ființei umane.

În **Capitolul IV** din teză, intitulat „Aspecte delimitative și regimul sancționator al infracțiunii de divulgare a secretului de stat” a fost realizată delimitarea infracțiunii privind divulgarea secretului de stat de unele fapte penale asemănătoare, incluse în același grup de infracțiuni din Partea Specială a Codului penal, și anume Capitolul XVII „Infracțiuni contra autorităților publice și a securității statului” (trădarea de Patrie [art. 337 CP al RM], spionajul [art. 338 CP al RM] și *pierderea documentelor ce conțin secrete de stat* [art. 345 CP al RM]), prin prisma analizei comparative a semnelor componente, cum ar fi: obiectul, latura obiectivă, subiectul și latura subiectivă, precum și de unele fapte extrapenale, ce ar avea unele semne similare.

De asemenea, în conținutul capitolului, a fost evaluat și regimul de sancționare al infracțiunii de divulgare a secretului de stat, atât prin prisma corespunderii acestuia criteriilor stabilite în art. 75 din CP (Individualizarea pedepsei), cât și principiului umanismului legii penale.

Drept rezultat al delimitării infracțiunii studiate de alte fapte similare, a fost relevat că, infracțiunea, specificată la art. 344 CP al RM, din punct de vedere al elementelor obiective și subiective, dispune de unele semne înrudite sau asemănătoare cu alte tipuri de infracțiuni contra autorităților publice și a securității statului (de exemplu, trădare de Patrie (art. 337 CP al RM), spionajul (art. 338 CP al RM), pierderea documentelor ce conțin secrete de stat (art. 345 CP al RM), a unor fapte contravenționale ce atentează la ordinea publică și securitatea publică (de ex., încălcarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice (art. 365¹ CC al RM) sau secretizarea/ desecretizarea neîntemeiată a informațiilor (art. 365² CC al RM), precum și alte fapte ilicite, cum ar fi abateri disciplinare, manifestate prin încălcarea normelor în domeniul protecției secretului de stat.

Având în vedere propunerea de completare a Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat cu parafa de secretizare „secret de serviciu”, devine necesară incriminarea divulgării sau compromiterii acestor tipuri de informații.

Reieșind din faptul că, divulgarea neautorizată sau compromiterea informațiilor secrete de serviciu presupune o prejudiciabilitate mai scăzută, precum și un pericol social redus, comparativ cu faptele similare din legislația penală (fiind doar în detrimentul unor autorități publice sau altor persoane juridice) incriminarea acesteia urmează a fi regăsită în conținutul Codului contravențional al RM.

Prin urmare, ar fi oportună completarea Codului contravențional al RM, cu art. 365⁶, intitulat „Divulgarea informațiilor secrete de serviciu” cu includerea următoarelor modalități normative ale acesteia:

„(1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt prejudiciate interesele sau activitatea autorității publice sau ale altor persoane juridice,

se sancționează cu amendă de la 15 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 30 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu sau fără privarea de dreptul de a deține anumite funcții pe un termen de la 3 luni la un an, cu amendă de la 60 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

(2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu a informațiilor secrete de serviciu, dacă prin aceasta poate fi prejudiciată activitatea autorității publice sau a altor persoane juridice,

se sancționează cu amendă de la 15 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 30 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu sau fără privarea de dreptul de a deține anumite funcții pe un termen de la 3 luni la un an, cu amendă de la 60 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.”

În contextul evaluării regimului de sancționare a infracțiunii studiate, s-a constatat că în conținutul legislațiilor penale ale altor state, în mare măsură, legiuitorul a prevăzut răspunderea penală pentru infracțiunile privind compromiterea sau divulgarea secretului de stat și, asemănător legislației penale din RM, acestea se regăsesc în capitolele consacrate infracțiunilor contra securității, orânduirii constituționale sau capacității de apărare a statului, reieșind din gradul sporit de prejudiciabilitate, care poate fi adus intereselor legitime și/sau securității statului, ca urmare a săvârșirii acestor infracțiuni.

La rândul lor, categoriile pedepselor penale prevăzute pentru săvârșirea infracțiunilor de compromitere sau divulgare a secretului de stat sunt diferite și se aplică reieșind din particularitățile specifice ale legislațiilor fiecărui stat.

În urma studierii legislației penale ale altor țări [6], s-a constatat că cele mai aspre pedepse penale pentru divulgarea sau compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat, le atestăm în:

– Codul penal al Cehiei, unde legiuitorul prevede privațiune de libertate de la 5 până la 12 ani, pentru divulgarea informațiilor din domeniul asigurării capacității de apărare a Republicii Cehe, clasificate ca „Strict secrete”, conform prevederilor altui act normativ;

– Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg, pentru săvârșirea infracțiunii de divulgare a secretului de stat, legiuitorul prevede privațiune de libertate de la 5 până la 10 ani, iar în Codul penal al Greciei pentru asemenea fapte, este prevăzută privațiunea de libertate de până la 10 ani;

– Codul penal al Republicii Franceze, și anume închisoare până la 7 ani și amendă de 100.000 euro.

Sanțiuni relativ mai blânde pentru infracțiunile nominalizate le atestăm în codurile penale ale Regatului Danemarcei (privațiune de libertate până la 6 luni), ale Ciprului și Sloveniei (privațiune de libertate până la un an), Maltei (privațiune de libertate până la 2 ani) etc.

Având în vedere experiența altor state cu referire la aplicarea pedepselor penale pentru compromiterea informațiilor atribuite la secret de stat, cât și ținând cont de gradul de prejudiciabilitate al acestor fapte pentru interesele și/sau securitatea națională, s-a stabilit că pedeapsa penală actuală prevăzută de legiuitor la art. 344 CP, în mare măsură, este una care corespunde cu legislațiile penale ale altor state.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice obținute, ca urmare a realizării prezentului studiu, sunt materializate prin efectuarea retrospectivei reglementărilor normative internaționale și naționale privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat; realizarea studiului comparativ al infracțiunii de divulgare a secretului de stat prin prisma legislațiilor penale ale altor țări; elucidarea semnelor obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 344 din CP al RM; realizarea delimitării infracțiunii privind divulgarea secretului de stat de unele fapte penale și extrapenale; evaluarea regimului sancționator al infracțiunii prevăzute la art. 344 CP al RM, prin prisma corespunderii acestuia criteriilor stabilite în art. 75 din CP al RM (Individualizarea pedepsei), cât și principiului umanismului legii penale; înaintarea propunerilor de *lege ferenda* în scopul perfectării normei penale studiate, în vederea consonanței acesteia cu criteriile de calitate și principiilor umanismului legii penale.

În cadrul prezentei teze de doctor, a fost posibilă formularea următoarelor **concluzii generale** și anume:

– **secretul de stat** constituie informații protejate de stat în domeniul apărării naționale, economiei, științei și tehnicii, relațiilor externe, securității statului, asigurării ordinii de drept și activității autorităților publice, precum și purtătorii materială, în care asemenea informații sunt expuse în formă de texte, semne, simboluri, imagini, semnale, soluții tehnice, procese, a căror transmitere, divulgare sau pierdere, permite ca aceste tipuri de informații să devină proprietate a persoanelor neautorizate sau care nu dispun de dreptul de acces la secret de stat, compromițând astfel interesele legitime și/sau securitatea RM;

– **divulgarea secretului de stat** reprezintă orice acțiune sau inacțiune a persoanei care, în legătură cu serviciul sau munca sa, dispune de dreptul de acces la informațiile ce constituie secret de stat, datorită cărora conținutul acestora va deveni cunoscut persoanelor neautorizate sau ce nu dispun de dreptul de acces la asemenea informații;

– în funcție de entitatea (care poate fi atât materială, cât și incorporală) asupra căreia se îndreaptă nemijlocit infracțiunea, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii, fapta incriminată la art. 344 CP al RM, poate avea atât *obiect material*, cât și *imaterial*;

– faptul divulgării secretului de stat se manifestă atât prin **acțiune**, cât și prin **inacțiune**, respectiv, prin *acțiune* subînțelegem comportamentul activ al subiectului infracțiunii, datorită căruia secretul de stat poate fi divulgat, iar prin *inacțiune* – încălcarea regulilor de păstrare a documentelor, fapt care ușurează accesul la informație secretă, precum și neîntreprinderea măsurilor necesare în vederea asigurării păstrării acestora sau a măsurilor de securitate;

– s-a stabilit că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 344 CP al RM, este caracterizată prin vinovăție, manifestată prin *intenție directă*. În același timp, intenția de a divulga secretul de stat, în funcție de momentul apariției și formării sale, poate fi premeditată ori subită (subită simplă sau subită afectată);

– a fost relevat că, potrivit art. 344 alin. (2) din Codul penal al RM, drept circumstanță agravantă a divulgării secretului de stat constituie „aceeași acțiune soldată cu urmări grave”, al cărei semn estimativ nu corespunde criteriilor de calitate a legii penale, fiind înaintate în acest sens, propuneri de *lege ferenda*, pentru a evita riscul interpretării extensive a acesteia;

– au fost identificate un șir de criterii care permit efectuarea delimitării divulgării secretului de stat de alte infracțiuni asemănătoare, care sunt incluse la Capitolul XVII „Infracțiuni contra autorităților publice și a securității statului” din Partea Specială a Codului penal, și anume *trădarea de Patrie* (art. 337 CP al RM), *spionajul* (art. 338 CP al RM) sau *pierderea documentelor ce conțin secrete de stat* (art. 345 CP al RM) de unele contravenții din Codul contravențional al RM, incluse la Capitolul XIX „Contravenții ce atentează la ordinea publică și la securitatea publică”, și anume *încălcarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice* (art. 365¹ CC al RM) sau *secretizarea/ desecretizarea neîntemeiată a informațiilor* (art. 365² CC al RM), precum și fapte ilicite de altă natură.

Rezumând rezultatele prezentului studiu, considerăm oportună înaintarea unui set de propuneri pentru completarea sau modificarea cadrului normativ în vigoare, care, în opinia noastră, vor contribui la eficientizarea măsurilor de protecție penală și contravențională a secretului de stat, și anume:

Reformularea titlului și modificarea redacției art. 344 CP al RM după cum urmează:

Articolul 344. Divulgarea intenționată a secretului de stat

(1) Divulgarea intenționată a informațiilor ce constituie secret de stat de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca sa, dacă fapta nu constituie trădare de Patrie sau spionaj,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 950 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(2) Aceeași faptă săvârșită:

a) cu divulgarea informațiilor „strict secrete”;

b) de două sau mai multe persoane;

c) cu cauzarea daunelor materiale în proporții mari

se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(3) Faptele prevăzute la alin. (1) sau (2), care:

a) au cauzat daune materiale în proporții deosebit de mari;

b) soldate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, ori decesul victimei din imprudență;

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(4) Persoana care a divulgat secretul de stat este eliberată de răspundere penală dacă ea a anunțat din timp autoritățile cu privire la fapta săvârșită și a contribuit activ la preîntâmpinarea survenirii urmărilor prejudiciabile, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune.

Reformularea titlului și modificarea redacției art. 345 CP al RM după cum urmează:

Articolul 345. Divulgarea din imprudență a secretului de stat

Divulgarea din imprudență a informațiilor ce constituie secret de stat, inclusiv pierderea documentelor ce conțin secrete de stat, precum și a obiectelor ale căror date constituie secret de stat, de către o persoană căreia aceste documente sau obiecte i-au fost încredințate, dacă pierderea a fost un rezultat al încălcării imprudente a regulilor stabilite de păstrare a documentelor sau obiectelor menționate și a cauzat un pericol pentru securitatea statului, dacă fapta nu constituie trădare de Patrie sau spionaj,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 750 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

Introducerea unui nou grad de secretizare – „secret de serviciu” în Legea cu privire la secretul de stat nr. 245-XVI din 27 noiembrie 2008 prin completarea prevederilor art. 11, cu lit. e) cu următorul conținut: „secret de serviciu – grad de secretizare atribuit informațiilor a căror divulgare neautorizată poate prejudicia interesele autorităților publice sau ale altor persoane juridice”.

Completarea Codului contravențional al RM, după cum urmează:

Articolul 365⁶. Divulgarea informațiilor secrete de serviciu

(1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt prejudiciate interesele sau activitatea autorităților publice sau ale altor persoane juridice,

se sancționează cu amendă de la 15 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 30 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu sau fără privarea de dreptul de a deține anumite funcții pe un termen de la 3 luni la un an, cu amendă de la 60 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

(2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu a informațiilor secrete de serviciu, dacă prin aceasta poate fi prejudiciată activitatea autorității publice sau a altor persoane juridice, se sancționează cu amendă de la 15 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 30 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu sau fără privarea de dreptul de a deține anumite funcții pe un termen de la 3 luni la un an, cu amendă de la 60 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

Având în vedere modificările menționate, s-a propus introducerea contravenției respective la art. 423¹ CC al RM, atribuind astfel competența de constatare a acesteia Serviciului de Informații și Securitate al RM.

BIBLIOGRAFIE

1. BARBĂNEAGRĂ, A. *Codul Penal al Republicii Moldova (cu modificările de până la 8 august 2003). Comentariu*. Chișinău: Centrul de drept al avocaților, 2003. 835 p. ISBN 9975-61-291-1.
2. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. ș.a. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005. 655 p. ISBN 9975-79-338-X.
3. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea specială (cu modificările și completările până la 22.04.2004)*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-7.
4. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II*. Chișinău: Cartier juridic, 2015. 1300 p. ISBN 978-9975-53-470-3.
5. BRÎNZĂ, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V., GROSU, V. și ȚURCANU, I. *Drept penal. Partea specială. Volumul II. Ediția a II-a*. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-325-8.
6. Codex penal: Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene, proiect editorial elaborat sub coordonarea prof. Toader T. București: C.H. Beck, 2018. [citat: 09.02.2022]. Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-UE-RO.html>.
7. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74.
8. Codul penal al României nr. 286 din 17.07.2009, în vigoare din 01.02.2014. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, 24.07.2009, nr. 510.
9. Constituția Republicii Moldova din 29.07.94. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.03.2016, nr. 78.
10. Council Decision of 19 March 2001 (2001/264/EC) adopting the Council's security regulations [citat: 19.10.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001D0264>.
11. DONGOROZ, V., KAHANE, S., OANCEA, I. ș.a. *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. III*. București: Editura Academiei Române, ALL Beck, 2003. 648 p. ISBN 973-655-334-5.
12. GLADCHI, GH. *Tendința umanizării dreptului penal*. Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie, 2020, p. 49-50. ISBN: 978-9975-152-48-8.
13. Legea Republicii Moldova privind secretul de stat nr. 106 din 17.05.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25.08.1994 nr. 2 (abrogată prin Legea Republicii Moldova privind secretul de stat nr. 245 din 27.11.2008).
14. LOGHIN, O., TOADER, T. *Drept penal român. Partea specială. Ediția a IV-a revăzută și adăugită cu modificările și completările aduse Codului penal prin Legea nr. 197 din 13 noiembrie 2000 și Ordonanța de Urgență nr. 207 din 15 noiembrie 2000*. București: ALL BECK, 2001, 736 p.
15. MACARI, I. *Drept penal al Republicii Moldova. Partea specială*. Chișinău, USM: 2003, 509 p. ISBN 9975-70-247-3.
16. Notă informativă la proiectul legii cu privire la secretul de stat (Legea nr. 245 din 27.11.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 27.02.2009, nr. 45-46) [citat: 15.03.2022]. Disponibil: <https://capc.md/files/349.doc>.
17. PRATT, F. *Secret and Urgent: The Story of Codes and Ciphers*. New York: Blue Ribbon Books, 1942. 282 p.
18. Recomandarea nr. R 22 (99) a Comitetului de miniștri către statele membre cu privire la supraaglomerarea închisorilor și inflația populației închisorilor [accesat la: 28.11.2022]. Disponibil la: <https://rm.coe.int/16806f4069>.
19. SMITH, L.D.. *Cryptography: The Science of Secret Writing*. New York: Dover publications, Inc., 1955. 176 p.

20. АВЕРБАХ, О. Законодательные акты, вызванные войной 1914 г. с Германией, Австро-Венгрией и Турцией. Вильно, 1915, 686 стр.
21. БУКАЛЕРОВА, Л. *Уголовно-правовая охрана официального информационного оборота*. Москва: Юрлитинформ, 2006. 360 стр., ISBN 5-93295-215-6.
22. ВУС, М., ФЁДОРОВ, А. *Государственная тайна и её защита в Российской Федерации*. СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. 610 стр. ISBN 5-94201-276-8.
23. ГАТАГОНОВА, Р. *Правовое обеспечение предпринимательской деятельности, коррупция. Становление и развитие института защиты государственной тайны в России*. Статья Журнала «Бизнес в законе», 2010.
24. ГАУХМАН, Л., МАКСИМОВ, С. *Уголовное право. Особенная часть*. Москва: Форум-ИНФА-М, 2003. 400 стр. ISBN 5-8199-0095-2.
25. ДВОРНИКОВ, А. *Уголовно-правовая охрана государственной и служебной тайны в органах внутренних дел. Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук*. Тюмень, 2007. 197 стр.
26. ДЬЯКОВ, С. *Государственные преступления против основ конституционного строя и безопасности государства и государственная преступность*. Москва: НОРМА, 1999. 320 стр. ISBN 5-89123-332-0.
27. Закон Российской Федерации «О государственной тайне» от 21.07.1993 N 5485-1 [цитат: 27.03.2022]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_2481/.
28. КОЗАЧЕНКО, И., НЕЗНАМОВА, З., НОВОСЕЛОВ, Г. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов*. 3-е изд., изм. и доп. – Москва: НОРМА, 2001. 960 стр. ISBN 5-89123-511-0.
29. КОРСУН, Р. *Правовой институт государственной тайны и его отражение в законодательстве государств, входящих в СНГ. Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук*. Москва, 2007. 220 стр.
30. КРЮКОВ, С. *Конституционные основы ограничения основных прав и свобод человека и гражданина в целях защиты государственной тайны. Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук*, Москва, 2009. 198 стр.
31. ЛЕБЕДЕВ, В. *Коментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*. 2-е изд. доп. и испр. Москва: Юрайт-Издат., 2003. 760 стр.
32. МАРТЫШИН, М. *Государственная тайна как объект конституционно-правового регулирования. Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук*, Москва, 2009. 192 стр.
33. РАБКИН, В. *Конституционные основы защиты государственной тайны в Российской Федерации. Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук*, Москва, 2007. 173 стр.
34. РАРОГ, А., СТЕПАШИН, В., ШИМОВ, О. *Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах*. Москва: Юристъ, 2000. 304 стр. ISBN 5-7975-0325-5.
35. РЕЗАНОВ, А. *Закон 5 июля 1912 г. «О государственной измене путем шпионства в мирное время»*. Варшава, 1912.
36. СКУРАТОВ, Ю., ЛЕБЕДЕВ, В., ИГНАТОВ, А. и др. *Коментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*. Издательство Норма, 1999. 881 стр. ISBN: 5-86225-645-8.
37. СОБОЛЕВА, Т. *История шифровального дела в России*. Москва: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. 154 стр. ISBN 5-224-03634-8.
38. ЧЕРТОПРУД, С. *Законодательные акты по защите гостайны в Российской империи в начале XX века*. Вопросы защиты информации, 1996. №4.
39. ШУМИЛОВ, А. *Преступления против основ конституционного строя государства: Комментарий к главе 29 УК РФ. С постатейным приложением нормативных актов и документов*. Москва: Изд-ль Шумилова И.И., 2001. 204 стр. ISBN 5-89784-046-6.

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice naționale și internaționale (10):

1. CHIRIȚA V., **GAINA A.** *Delimitarea infracțiunii de divulgare a secretului de stat de spionaj.* În: Jurnalul juridic național: teorie și practică, nr. 5(39), **tipul „C”**, Chișinău, 2019;
2. CHIRIȚA V., **GAINA A.** *Noțiunea secretului de stat în contextul încadrării juridice a infracțiunii prevăzute de art. 344 din Codul penal al Republicii Moldova.* În: Revista Națională de Drept, nr. 2(248), **tipul „B”** Chișinău, 2022;
3. **GAINA A.** *Latura subiectivă a infracțiunii de divulgare a secretului de stat.* În: ediția specială a Revistei științifico-practică „Legea și Viața”, nr. 1, **tipul „C”**, Chișinău, 2020;
4. **GAINA A.** *Obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii de divulgare a secretului de stat.* În: Revista științifico-practică „Legea și Viața”, nr. 1 (S_ed.3), **tipul „C”**, Chișinău, 2021;
5. **GAINA A.** *Retrospectiva reglementărilor normative internaționale și naționale privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat.* În: Ediția specială a Revistei științifico-practice „Legea și viața”, nr. 1 (S), **tipul „C”**, Chișinău, 2022;
6. **GAINA A.** *Elemente de drept penal comparat privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat.* În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, nr. 15, **tipul „B”**, Chișinău, 2022;
7. **GAINA A.** *Delimitarea divulgării secretului de stat de infracțiunea privind pierderea documentelor ce conțin secrete de stat.* În: Revista științifico-practică „Legea și Viața”, nr. 5-6(365-366), **tipul „C”**, Chișinău, 2022;
8. **GAINA A.** *Cadrul juridic de protecție a secretului de stat.* În: Revista științifico-practică „Legea și Viața”, nr. 9-10 (369-370), **tipul „C”**, Chișinău, 2022;
9. **GAINA A.** *Circumstanțe agravante ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat prevăzute în art. 344 din CP al RM.* În: revista metodic-științifică trimestrială „Administrare Publică”, nr. 3(115), **tipul „B”**, Chișinău, 2022;
10. **GAINA A.** *The Objective Aspect of the State Secret Disclosure Offence.* „Editorial Office: International Journal of Legal Studies (IJOLS)”, № 2(12)2022, **tipul „B”**, Warsaw (Poland).

Articole în lucrările conferințelor (3):

1. *Circumstanțe agravante ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat prevăzute în art. 344 al Codului Penal al Republicii Moldova.* În: culegerea de articole științifice (vol. II) a Conferinței științifice internaționale „Strategia securității Uniunii Europene în contextul metamorfozelor relațiilor internaționale”, ediția a II-a, din 22 aprilie 2022, organizată în cadrul Academiei de administrare publică din RM, pag. 311-319;
2. *Subiectul infracțiunii de divulgare a secretului de stat.* În: materialele Conferinței științifice internaționale „Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie”, Ediția a II-a, din 24-25 martie 2022, organizată de Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova, pag. 152-161;
3. *Delimitarea infracțiunii de divulgare a secretului de stat de trădare de Patrie.* În: materialele Conferinței științifice interuniversitare internaționale a studenților-doctoranzi cu genericul „Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții și perspective”, ediția a I-a, din 24 ianuarie 2020, organizată de Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, pag. 43-46.

ADNOTARE

Gaina Alexandru. Răspunderea penală pentru divulgarea secretului de stat. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2023.

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 226 de titluri, 195 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 10 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: divulgare, transmitere ilegală, secret de stat, apărare națională, securitate de stat, trădare de Patrie, spionaj.

Scopul lucrării: Scopul prezentei teze de doctor constă în realizarea, în baza cercetărilor teoretico-practice, a unui studiu minuțios al spectrului de probleme juridico-penale referitoare la infracțiunea privind divulgarea secretului de stat, elucidarea elementelor obiective și subiective ale infracțiunii, stabilirea criteriilor de delimitare de alte fapte penale și extrapenale similare, fapt ce va permite soluționarea problematicilor existente în practica aplicării normelor legii penale.

Obiectivele lucrării: În vederea atingerii scopului vizat, au fost formulate următoarele obiective: studiul surselor doctrinare și retrospectiva reglementărilor normative internaționale și naționale ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat; examinarea elementelor obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 344 CP al RM; elucidarea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de divulgare a secretului de stat; analiza comparativă a legislațiilor penale ale altor state; stabilirea unor criterii rigide de delimitare a divulgării secretului de stat de alte fapte penale sau extrapenale similare; înaintarea unor propuneri de *lege ferenda*.

Noutatea și originalitatea științifică. Prezentul studiu reprezintă una dintre primele cercetări teoretico-practice complexe și multiaspectuale ale infracțiunii privind divulgarea secretului de stat, noutatea și originalitatea științifică a căreia este reflectată prin redarea viziunii proprii asupra *secretului de stat, divulgării informațiilor secrete*, fapt ce va contribui la o percepere mai justă a acestor termeni, totodată, fiind înaintate propuneri de completare a legislației în domeniu cu un nou grad de secretizare – *secretul de serviciu* și unele soluții ce vizează revizuirea legislativă a normei prevăzute la art. 344 CP al RM, în vederea consonanței acesteia cu criteriile de calitate și principiile umanismului legii penale.

Problema științifică importantă soluționată constă în determinarea naturii juridice a divulgării secretului de stat în sistemul infracțiunilor contra autorităților publice și a securității statului, cât și identificarea unor soluții normative, care, într-o perspectivă, vor facilita acoperirea lacunelor existente în legislația contravențională și penală pe segmentul protecției secretului de stat.

Semnificația teoretică a tezei rezultă din soluționarea unor probleme de ordin juridico-penal cu referire la infracțiunea privind divulgarea secretului de stat, iar concluziile formulate ar putea completa bazele teoretice ale dreptului penal, având în vedere abordări fragmentare ale domeniului ce vizează compromiterea unor astfel de informații.

Valoarea aplicativă a lucrării va fi resimțită din punct de vedere practic, în mod special pentru organele de drept, atât din perspectiva încadrării juridice a infracțiunii ce reprezintă obiect de preocupare, cât și soluționării problematicilor existente în practica aplicării normelor legii penale.

Implementarea rezultatelor științifice. Problemele abordate și concluziile formulate în conținutul acestei lucrări pot fi utilizate în procesul de instruire a studenților ciclurilor I, II și III din cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic, a audiențelor cursurilor de formare continuă, precum și pentru a fi consultate de oricare cititor interesat de domeniul protecției juridico-penale a secretului de stat.

АННОТАЦИЯ

Гаина Александр. Уголовная ответственность за разглашение государственной тайны.

Докторская диссертация по праву. Кишинев, 2023 год.

Структура работы: Введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография (226 источников), 195 страниц основного текста работы. Результаты исследования опубликованы в 10 научных работах.

Ключевые слова: разглашение, незаконная передача, государственная тайна, оборона страны, государственная безопасность, измена Родине, шпионаж.

Цель научной работы: Целью данной докторской диссертации является проведение на основе теоретических и практических исследований глубокого изучения спектра уголовно-правовых вопросов, связанных с преступлением разглашения государственной тайны, выяснение объективных и субъективных признаков состава преступления, установление критериев отграничения от других аналогичных уголовных и внеуголовных преступлений, что позволит разрешить существующие вопросы в практике применения уголовного закона.

Задачи исследования: Для достижения поставленной цели были сформулированы следующие задачи: изучение доктринальных источников и ретроспективы международного и национального нормативного регулирования преступления разглашения государственной тайны; рассмотрение объективных и субъективных признаков состава преступления, предусмотренного ст. 344 УК Республики Молдова; выявление отягчающих обстоятельств преступления разглашения государственной тайны; сравнительный анализ уголовного законодательства других государств; установление критериев отграничения разглашения государственной тайны от других аналогичных уголовных или внеуголовных преступлений; представление предложений по *lege ferenda*.

Научная новизна и оригинальность. Данное исследование является одним из первых комплексных и многоаспектных теоретических и практических исследований по преступлению разглашения государственной тайны, новизна и научная оригинальность которого выражается в изложении личностного видения *государственной тайны и разглашения секретных сведений*, тем самым способствуя более точному восприятию этих терминов, предложения по дополнению законодательства в этой области новой степенью секретности - служебной тайной, а также некоторых решений, направленные на законодательный пересмотр нормы, предусмотренной статьей 344 Уголовного кодекса Республики Молдова, с целью приведения ее в соответствие с критериями качества и принципами гуманизма уголовного права.

Важными научными вопросами, решаемыми в работе, являются определение правового характера разглашения государственной тайны в системе преступлений против государственной власти и безопасности государства, а также выявление нормативных решений, которые в перспективе будут способствовать устранению существующих пробелов в уголовном законодательстве и законодательстве о проступках в сфере защиты государственной тайны.

Теоретическая значимость диссертации заключается в решении уголовно-правовых вопросов применительно к преступлению разглашения государственной тайны, а сделанные выводы могут дополнить теоретические основы уголовного права, учитывая фрагментарность подходов к сфере компрометации подобной информации.

Практическая значимость работы состоит в том, что с практической точки зрения, особенно для правоохранительных органов, будет ощущаться как с точки зрения юридической квалификации преступления, являющегося предметом рассмотрения, так и разрешения существующих вопросов в практике применения уголовного законодательства.

Внедрение научных результатов. Рассмотренные вопросы и сформулированные в содержании данной работы выводы могут быть использованы в учебном процессе студентов I, II и III циклов высших учебных учреждений юридического профиля, слушателей курсов повышения квалификации, а также для ознакомления любым читателем, интересующимся областью уголовно-правовой охраны государственной тайны.

ANNOTATION
Gaina Alexandru. Criminal liability for disclosure of state secrets.
Law PhD Thesis. Chisinau, 2023.

Thesis structure: Introduction, 4 chapters, General Conclusions and Recommendations, Bibliography of 226 sources, 195 pages of basic text. The results are published in 10 scientific papers.

Keywords: disclosure, illegal transmission, state secret, national defence, state security, betrayal of Homeland, espionage.

Purpose of the paper: This PhD thesis aims to conduct, based on theoretical and practical research, a thorough study of the spectrum of legal-criminal issues related to the crime of disclosure of state secrets, elucidating the objective and subjective elements of the crime, establishing the criteria of delimitation from other similar criminal and extra-criminal offences, which will allow the resolution of existing issues in the practice of criminal law enforcement.

Objectives of the research: To achieve the intended purpose, the following objectives were formulated: study of doctrinal sources and retrospective of international and national normative regulations of the offence of disclosure of state secrets; examination of objective and subjective elements of the offence provided for in Article 344 of the Criminal Code of the Republic of Moldova; elucidation of aggravating circumstances of the offence of disclosure of state secrets; comparative analysis of criminal legislation of other states; establishment of rigid criteria for delimiting the disclosure of state secrets from other similar criminal or extra-criminal offences; submission of proposals for a *lege ferenda*.

Scientific novelty and originality. The present study is one of the first complex and multi-aspectual theoretical and practical researches on the offence of disclosure of state secrets, the novelty and scientific originality of which is reflected in the presentation of a personal vision of state secrecy and disclosure of secret information, which will contribute to a fairer perception of these terms, while proposals are put forward to complete the legislation in this field with a new degree of secrecy - service secrecy - and some solutions aimed at the legislative revision of the rule provided for in Article 344 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, to bring it into line with the criteria of quality and the principles of humanism of criminal law.

The important scientific issues addressed is to determine the legal nature of the disclosure of state secrets in the system of offences against public authorities and state security, and to identify normative solutions, which, in a perspective, will facilitate the closing of existing gaps in the criminal and misdemeanour legislation on the protection of state secrets.

Theoretical significance of the thesis derives from the resolution of legal-criminal issues with reference to the offence of disclosure of state secrets, and the conclusions drawn could complement the theoretical foundations of criminal law, given the fragmented approaches to the field of compromising such information.

Practical value of the paper will be experienced from a practical point of view, especially for law enforcement agencies, both from the perspective of the legal classification of the crime that is the subject of concern, and the resolution of existing issues in the practice of criminal law enforcement.

Implementation of the scientific results. The issues addressed and the conclusions formulated in the content of this work can be used in the training process of students of cycles I, II and III of higher education institutions with a legal profile, of the audience of continuing education courses, as well as for consultation by any reader interested in the field of legal-criminal protection of state secrets.

GAINA Alexandru

**RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU DIVULGAREA SECRETULUI
DE STAT**

Specialitatea științifică: 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar:

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,88

Formatul hârtiei 60x90/16

Tiraj 30 ex.

Comanda nr. _____

Tiparul executat la Editura „UNIVERSUL” mun. Chișinău, str. Vlaicu
Pârcălab nr. 45,
Republica Moldova